

L'acord de comerç UE - Estats Units permetrà a les empreses demandar un Estat en tribunals privats

La Unió Europea i els Estats Units estan negociant en secret l'acord de lliure comerç més important de la història. Una desclassificació recent de documents per part del Consell de la Unió Europea i d'organitzacions socials ha confirmat que l'anomenat TTIP permetrà que les grans empreses puguin demandar els estats en tribunals privats si una llei afecta els seus interessos. L'Estat espanyol és un dels que més estan pressionant perquè s'inclogui aquest mecanisme d'arbitratge internacional, segons confirmen en exclusiva a CRÍTIC fonts del Govern espanyol.

Text: Esther Herrera (Brussel·les) / Il·lustració: Jordi Borràs

L'oficialment coneguda per Associació Transatlàntica de Comerç i Inversió (TTIP, en la sigla en anglès) es convertirà en els pròxims anys en una de les grans batalles socials, econòmiques i polítiques a banda i banda de l'Atlàntic. El passat 11 d'octubre, **milers de persones a les principals ciutats europees, entre les quals Barcelona i Madrid, ja es van manifestar contra el tractat de lliure comerç**. Segons la Comissió Europea, l'acord eliminarà “els obstacles comercials en una àmplia gamma de sectors econòmics per facilitar la compravenda de béns i serveis”. Els governs europeus i nord-americà insisteixen que amb l'eliminació de barreres en l'àmbit duaner **s'eliminaran “pèrdues innecessàries de temps i de diners” i es crearan “dos milions de llocs de treball”**.

L'Executiu de la Comissió Europea, presidit per Jean-Claude Juncker, afirma que serà positiu per a les empreses europees i, per tant, per al creixement i per a la millora de l'economia dels estats. Particularment en el moment actual, en què l'amenaça d'una tercera recessió plana sobre els Vint-i-vuit, i Europa necessita inversió, sobretot des del sector privat. Tanmateix, **[l'acord Canadà -Mèxic - Estats Units \(NAFTA\)](#) també prometia la creació de milers de llocs de feina, i no solament no en va crear, sinó que en va destruir centenars**, tal com ha denunciat fins i tot el premi Nobel d'economia Joseph Stiglitz.

Les negociacions, malgrat les bones paraules oficials, han provocat desconfiança. Ja hi ha una campanya mundial contra el tractat i, en el cas català, la protesta s'emmarca en la plataforma [Catalunya No al TTIP](#).

Querelles empresarials en tribunals privats

El Consell de la UE [va desclassificar una sèrie de documents secrets](#) després de les contínues peticions —incloent-hi la Defensora del Poble Europeu— per poder conèixer els detalls de les negociacions del TTIP. Els papers confirmen la intenció d'incloure una clàusula en el tractat que

permetria que les grans empreses privades europees i estatunidenques puguin demandar un Estat si consideren que s'ha posat en perill la seva inversió. **Els litigis tindrien lloc en tribunals privats i que pagaria el demandat, és a dir, l'Estat membre**, i, per tant, els contribuents.

El mecanisme, anomenat **Solució de Controvèrsies entre Inversors i Estats** (ISDS, en anglès), és un dels punts calents del futur tractat. Un tecnicisme, però de gran importància. Tot i que ja existeix en molts acords comercials bilaterals, ara afectaria tots els països de les dues regions econòmiques i de major intercanvi comercial del món. L'ISDS comporta que **corporacions privades demandin els estats membres si creuen que el Govern d'un país ha tramitat una llei que atempta contra els seus interessos inversionistes**. És a dir, que **la justícia nacional pot quedar en un segon nivell**.

El posicionament de la **Comissió Europea** sobre la negociació de la clàusula sobre els tribunals privats és encara ambigu. D'una banda, creuen que és positiva, perquè donarà "seguretat" als inversors. De l'altra, el nou president de la CE, el luxemburguès Jean-Claude Juncker, recentment afectat per l'escàndol del LuxLeaks, assegura que el mecanisme no formaria part de l'acord si així ho decideix el vicepresident primer, Frans Timmermans. Però, de nou, Juncker juga a l'ambigüitat i recorda que la UE no pot prendre decisions per si sola, perquè es tracta d'un "acord bilateral". Un embolic que demostra la falta de consens a Brussel·les i que, segons l'eurodiputat d'ICV-EUiA Ernest Urtasun, també denota "una pressió" perquè el mecanisme es mantingui. Com és habitual en l'entramat institucional comunitari, la Comissió Europea pot tenir una opinió, però els estats, una altra.

La Comissió Europea i el *think tank* German Marshall Fund creuen, però, que és "erroni" pensar que les empreses "constantment demandaran els estats membres". **"Només és un mecanisme de protecció"**, sosté l'analista Guillaume Xavier-Bender. Per contra, el portaveu de la Federació Sindical Europea de Serveis Públics, Pablo Sánchez, afirma que "és l'existència" d'aquest mecanisme i la "possibilitat" que existeixi que **"és greu, poc ètica i amoral"**.

Espanya és l'Estat que més pressiona a favor

Espanya és el país que més està pressionant els socis europeus per incloure tribunals privats en l'acord de lliure comerç UE - Estats Units. Així ho confirmen a CRÍTIC fonts del Govern espanyol, fonts comunitàries i Pia Eberhardt, investigadora i activista de l'ONG [Corporate Europe Observatory \(CEO\)](#), que investiga el paper dels grups de pressió empresarials en la política comercial de la UE. A més, el sindicalista Pablo Sánchez, coneixedor de les intrigues de Brussel·les, defensa que el Govern de Mariano Rajoy és dels que més estan treballant per incloure la clàusula a causa de **les pressions de grans empreses pròximes al Partit Popular, que, amb la caiguda de la construcció per la bombolla immobiliària a Espanya, estan guanyant contractes a l'altra banda de l'Atlàntic**.

Fonts del Govern espanyol properes a les negociacions consultades per CRÍTIC no confirmen les paraules de Sánchez, però tampoc no les desmenteixen. Admeten que hi ha certs sectors més afavorits en el tractat amb els Estats Units, sobretot aquells que han notat més la crisi econòmica, però creuen que els resultats finals no es veuran fins que es firmi l'acord. Aquestes **fonts governamentals afirmen que amb l'existència d'aquest mecanisme l'Estat demostra als Estats Units "que no hi ha res a amagar"**. A la pregunta de si no temen que una empresa demandi l'Estat espanyol, Madrid creu que "guanyaria la querella". També que la inclusió d'arbitratge internacional seria "positiva" tant per a les empreses estrangeres com per a les nacionals, i argumenten que donar suport a l'existència d'aquest mecanisme envia el senyal que Espanya és un país obert a la inversió.

En canvi, **Alemanya, pionera a incorporar la possibilitat que empreses demandessin els estats en un acord comercial, s'oposa frontalment a la clàusula**, perquè ha vist l'altra cara de la moneda. Tot i això, és el país europeu que més inclou l'arbitratge en els seus Tractats de Lliure Comerç, segons recorden fonts de la Comissió Europea. El problema alemany és que, recentment, la companyia d'energia sueca Vattenfall ha demandat Berlín per l'eliminació gradual de les centrals nuclears en el país, després del desastre de Fukushima. És, a més, el país que més tractats bilaterals té al món. Segons dades de l'Executiu comunitari, en té 131 actualment. A causa de la demanda de Vattenfall, el Govern alemany ha hagut de fer una provisió de 6,5 milions d'euros per cobrir les despeses del plet per la seva defensa. Segons dades proporcionades pel Parlament federal, el Bundestag, Berlín ha gastat 700.000 euros pel procés; 2,2 milions dels pressupostos del 2014 estan destinats al litigi, 2 milions per al 2015 i 1,6 per al 2016. Diners públics per fer front a la demanda d'una empresa d'energia sueca. Alemanya podria guanyar el cas, però també perdre'l. Aquest és l'exemple de l'asseguradora sanitària holandesa Achmea, que va guanyar 22 milions d'euros contra Eslovàquia, perquè el país va decidir paraitzar el procés de privatització de la sanitat.

75.000 grans companyies, les més beneficiades

Una investigació de l'organització [Public Citizen](#) va posar xifres: prop de **75.000 companyies, bé de forma directa o indirecta, podrien "atacar" futures legislacions sobre salut, medi ambient, seguretat i drets laborals** a través de demandes en tribunals arbitraris, gràcies al Tractat de Lliure Comerç UE - Estats Units. L'analista Guillaume Xavier-Bender dubta que aquest sigui el futur si s'adopta la clàusula, perquè el seu disseny no està basat a demandar o influir en la legislació sinó a "protegir a inversors" en casos, per exemple, d'expropiació. "El Tractat de Lliure Comerç és una meravellosa oportunitat perquè les coses es facin de forma diferent", assegura, i creu que l'acord comercial no podria existir sense la possibilitat que les empreses demandin els estats, perquè seria una oportunitat "desaprofitada" per protegir les inversions. Tot i això, Bender admet que s'ha d'incloure la societat civil en el procés.

Pablo Sánchez, per contra, creu que hi haurà via lliure per a les grans companyies per utilitzar la justícia pel seu "propi benefici" amb "tribunals privats" que pagaria l'Estat membre, per tant, "a costa del contribuent". Per això considera que la creació de tribunals arbitraris pot substituir-se per la justícia pròpia de l'Estat membre. Per l'altra banda, Bender argumenta que la qualitat dels tribunals nacionals és "subjectiva" i, per aquesta raó, són necessaris els tribunals privats.

20 bufets d'advocats es queden la majoria de casos

Segons un estudi de l'organització [Corporate Europe Observatory](#), la demanda entre estats per resolució de conflictes sobre inversions és un negoci per als advocats, que arriben a guanyar 1.000 dòlars cada hora, aproximadament uns 800 euros. Actualment, [20 bufets d'advocats, sobretot anglosaxons, abracen la gran majoria de casos](#), segons el CEO. **Freshfields Bruckhaus Deringer (Regne Unit), White Case (Estats Units) i Kind & Spalding (Regne Unit) són els bufets més importants en l'arbitratge** i que més afavorits es veurien en un acord UE - Estats Units, segons Eberhardt, i que obtenen entre 1 i 2 milions de beneficis gràcies a l'arbitratge. **A l'Estat espanyol, els especialistes són Uría Menéndez, que assessora Iberdrola i Repsol, Gómez-Acebo & Pombo i Cremades & Asociados.**

La majoria de casos tenen lloc en tribunals *ad hoc* i portats per tres representants privats que cobren per hora. La institució més utilitzada és el **Centre Internacional per a la Resolució de les Disputes sobre la Inversió** (CIRDI), amb seu a Washington DC, un organisme que depèn del Banc Mundial, i en el qual [els seus àrbitres guanyen 3.000 dòlars per dia, segons dades de la mateixa organització](#). Eberhardt afirma que entre els més beneficiats es trobarien les firmes d'advocats i, per

tant, els *lobbies* dels grans bufets d'advocats dels Estats Units i d'Europa són els més interessats que el TTIP arribi a bon port.

Pressions dels 'lobbies'

L'experta en *lobbies* Pia Eberhardt considera que **la indústria agrícola és un dels sectors que més estan pressionant. Sobretot els grans noms de l'agrobusiness d'Alemanya, del Regne Unit, de França i dels Països Baixos.** Als Estats Units ja existeix una aproximació a la lliure comercialització en l'agricultura fins que l'evidència científica negui el contrari; per contra, a la UE predomina el mecanisme de precaució: és a dir, s'apliquen mesures protectores abans, per evitar riscos. Atès que "la legislació de medi ambient a la UE és més estricta que la nord-americana, amb el tractat s'haurien de rebaixar els estàndards", explica Eberhardt.

L'eurodiputat de CiU Ramon Tremosa creu que és bo que hi hagi comerç lliure, en especial amb la crisi amb Rússia, ja que moltes empreses catalanes han hagut de buscar altres mercats per poder exportar els seus productes com l'asiàtic o el sud-americà, però no a qualsevol preu. "Comerç lliure, però comerç just i beneficis", alerta.

També en l'àmbit laboral podria haver-hi una rebaixa en la regulació: els Estats Units no han ratificat sis de les vuit normes fonamentals de l'OIT. És a dir, la legislació europea podria canviar per adaptar-se a la nord-americana: "Una bomba contra el mecanisme europeu", es **lamentava l'eurodiputat d'ICV-EUiA, Ernest Urtasun.**

Els *lobbies* no solament estan tenint un paper fonamental en les negociacions, reitera Eberhardt, sinó que també el podrien tenir en el futur. **Una de les clàusules anomenada cooperació regulatòria permetria donar "més poder" als grups d'interès, ja que, des dels inicis d'una legislació, els lobbies hi podrien participar i les institucions estarien obligades a escoltar-los i a tenir en compte els seus interessos.** Eberhardt tem que això provocarà una autocensura en les institucions i la regulació esdevindrà menys severa.

La Comissió Europea es defensa i assegura que actualment ja es té en compte l'opinió de tots els grups d'interès quan es crea una directiva: "La UE no ha deixat de fer la seva feina". "No deixarà per terra els drets dels europeus", afirmen. **Urtasun, però, creu que el tractat s'emmarca en una "estratègia" global: "La impressió que tinc és que la dreta europea el que vol es desmuntar el sistema del benestar i, així, crear un marc jurídic internacional que li permeti llimar les normes socials europees", reflexiona.** "La gran amenaça és que canvia de forma fonamental la manera com s'ha fet política fins ara", resumeix Eberhardt.

Negociacions poc transparents

Un altre dels punts més controvertits en l'acord UE - Estats Units és la manca de transparència en les negociacions i en com els grups de pressió hi estan actuant. **[El Govern espanyol, juntament amb el PSOE, UPyD, CiU i el PNB al Congrés, van negar al maig passat la possibilitat de sotmetre a referèndum l'acord, una vegada sigui ratificat,](#)** tal com havia demanat Esquerra Plural; i també **van declinar l'opció d'obrir una comissió especial al Congrés sobre el TTIP.**

Ningú no sap de quins temes estan tractant ambdues potències. Urtasun ha criticat que fins i tot els representants dels ciutadans a l'Eurocambra no puguin tenir accés als documents. **Els únics que poden llegir els papers són els coordinadors dels grups parlamentaris de la Comissió de Comerç Internacional del Parlament Europeu, no poden portar bolígrafs per prendre notes**

a les sales on es troben, i només tenen accés als documents de la part europea. En definitiva, és als despatxos a porta tancada, i no als parlaments, on s'està negociant l'acord comercial més important de la història i que canvia dràsticament les relacions de les dues bandes de l'Atlàntic. Fins i tot s'està duent a terme al marge del Parlament Europeu.

Urtasun confirma que, després de les diferents rondes de negociacions, la UE no ha comunicat res a l'Eurocambra, i ja n'han fet set trobades. Tota la informació que ha arribat als eurodiputats ha estat arran de les filtracions que hi ha hagut. L'eurodiputat Ramon Tremosa també creu que s'ha d'incidir en la transparència, una de les demandes del grup dels liberals.

La Comissió Europea assegura, però, que l'acord entre la UE i els Estats Units està sent "el més transparent de la història". En la mateixa línia es mostra Guillaume Xavier-Bender: "Una cosa és la transparència, i l'altra, l'accés als documents", subratlla. Bender opina que les negociacions s'estan explicant per la part europea, però que **no tots els documents poden ser públics perquè els Estats Units no volen que els seus ho siguin**, i s'ha de respectar. "I el control democràtic qui el fa?", es pregunta Urtasun. "Que les negociacions es facin en secret, i que en tot el procés no puguem intervenir sense saber quins *lobbies* hi han participat, no és un procediment democràtic normal", assegura l'eurodiputat ecosocialista.